

Interpretive Structural Modeling (ISM) of Socio-Economic Factors affecting Violent Robberies in Khuzestan Province ¹

Ali Boudaghi ²

Assistant Professor in Sociology, Department of Social Sciences, Faculty of Economics and Social Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran

Received: 9 September 2023   Revised: 20 October 2023   Accepted: 25 October 2023

Abstract

In recent years, the increase of violent robberies, as a violent crime, has attracted the attention of thinkers and researchers in the field of sociology. Violent robberies threaten the quality of life, social stability, and the sense of social security of social activists at different levels. This, in turn, affects the social development indicators in different dimensions. Considering the issue, the study tried to identify the socio-economic factors affecting violent robberies in Khuzestan province. Qualitative method and interpretive structural modeling approach were used for this study. The criterion for participant inclusion was having sufficient expertise and information about violent robberies, and the condition for stopping the data collection process was the consensus of experts on the subject and theoretical saturation. The data were analyzed using MicMac software. The participants included 33 security forces experts of Khuzestan province and professors of sociology, psychology and economics of Shahid Chamran University of Ahvaz. Purposeful sampling method was used to select the participants. The results showed that the rate of violent robberies in Khuzestan province (from the experts' view) was high. The ranking of identified factors identified by MicMac software showed that the most important factors of violent robberies in Khuzestan province respectively were: social anomie; cultural poverty; normalization of theft among thieves; drug addiction; economic-social inequality; poverty and unemployment.

Keywords: Interpretive Structural Modeling, Violent Robberies, Socio-economic Inequality, Normalization of Theft

---

1. This article is extracted from the author's study opportunity project in the society and industry, entitled "New methods of all-round fight against violent robberies in Khuzestan province"

2. Corresponding author. Email: a.boudaghi@scu.ac.ir

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)

DOI: 10.22067/social.2023.84344.1418

مقاله پژوهشی

مدل‌سازی ساختاری تفسیری (ISM) عوامل اقتصادی- اجتماعی مؤثر بر سرقت‌های خشن در استان خوزستان^۱

علی بوداچی (استادیار جامعه‌شناسی، گروه علوم اجتماعی، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران)

a.boudaghi@scu.ac.ir

چکیده

در سال‌های اخیر افزایش سرقت‌های خشن به‌عنوان یکی از انواع جرایم خشن توجه اندیشمندان و پژوهشگران حوزه جامعه‌شناسی را جلب کرده است. سرقت‌های خشن، کیفیت زندگی، ثبات اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی کنشگران اجتماعی را در سطوح مختلف تهدید کرده که به نوبه‌ی خود شاخص‌های توسعه اجتماعی را در ابعاد مختلف متأثر می‌کند؛ بر این اساس، هدف اصلی پژوهش حاضر شناسایی عوامل اقتصادی- اجتماعی مؤثر بر سرقت‌های خشن در استان خوزستان بود. در این پژوهش از روش کیفی و رویکرد مدل‌سازی ساختاری تفسیری استفاده شد و یافته‌های پژوهش با استفاده از نرم‌افزار میک‌مک تحلیل شد. مشارکت‌کنندگان پژوهش حاضر ۳۳ نفر از خبرگان انتظامی استان خوزستان، اساتید جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و اقتصاد دانشگاه شهید چمران اهواز بودند. در تحقیق حاضر برای انتخاب موردها از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد. معیارهای ورود افراد به مطالعه، داشتن تخصص و اطلاعات کافی درباره سرقت‌های خشن بوده و شرط توقف فرایند گردآوری داده‌ها، اجماع نظر متخصصان درباره موضوع و اشباع

۱. این مقاله از طرح فرصت مطالعاتی در جامعه و صنعت نویسنده با عنوان «روش‌های نوین مبارزه همه‌جانبه با سرقت‌های خشن در استان خوزستان» استخراج شده است.

نشریه علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد، سال بیستم، شماره ۳، پاییز ۱۴۰۲، شماره پیاپی ۴۵، صص ۲۱۳-۲۴۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۱۸ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۷/۰۸ تاریخ تصویب: ۱۴۰۲/۰۸/۰۳

نظری بود. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که میزان سرقت‌های خشن در استان خوزستان (از منظر خبرگان) در حد زیاد بود. رتبه‌بندی عوامل شناسایی‌شده با استفاده از نرم‌افزار میک‌مک نشان داد که مهم‌ترین عوامل سرقت‌های خشن در استان خوزستان به ترتیب آنومی اجتماعی (رتبه اول)، فقر فرهنگی (رتبه دوم)، عادی شدن سرقت در بین سارقان (رتبه سوم)، اعتیاد به موادمخدر (رتبه چهارم)، نابرابری اقتصادی-اجتماعی (رتبه پنجم) و فقر و بیکاری در استان (رتبه ششم) است.

کلیدواژه‌ها: مدل‌سازی ساختاری تفسیری، سرقت‌های خشن، نابرابری اقتصادی-

اجتماعی، عادی شدن سرقت

۱. مقدمه

در عصر حاضر سرقت‌های خشن به عنوان یکی از شکل‌های خشونت خیابانی در حوزه جامعه‌شناسی مدنظر پژوهشگران قرار گرفته است (لیپست^۱ و همکاران، ۲۰۱۹، ص. ۲). سرقت‌های خشن اعم از سرقت به عنف و سرقت مسلحانه یکی از انواع جرایم است که منبع اصلی ترس در بین مردم است. در زیست روزمره، سرقت در زمان‌های خاص، مکان‌های خاص و برای انواع خاصی از افراد اتفاق می‌افتد (تامپسون^۲، ۲۰۱۵، ص. ۲).

قربانیان سرقت بیشتر افرادی هستند که احتمال خطر کم برای سارق دارند و وی می‌تواند چیزی معقول و مناسب از آن افراد را به دست آورد (تامپسون، ۲۰۱۵، ص. ۳). اکثر قربانیان، سرقت به عنف یا دزدی خیابانی را تجربه‌ای بسیار ترسناک می‌دانند؛ در نتیجه بسیاری از قربانیان دچار ناراحتی‌های روانی جدی می‌شوند (گیل و کوپ^۳، ۲۰۰۵، ص. ۱). در سال‌های اخیر افزایش جرایم خشن به نگرانی بزرگی در سراسر جهان تبدیل شده است. مفهوم یادشده ثبات اجتماعی را تهدید می‌کند و در حال تبدیل شدن به موانع اصلی توسعه است. توجه به این مقوله با توجه به اثرات مخرب آن بر فعالیت‌های اقتصادی و به‌طور کلی بر

1. Liebst
2. Tompson
3. Gale & Coupe

کیفیت زندگی افرادی که باید با کاهش احساس امنیت شخصی و اجتماعی کنار آیند، از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است (فاجزیلبر^۱ و همکاران، ۲۰۰۲، ص. ۱۳۲۴). وقوع این پدیده در سطوح مختلف جوامع مشاهده شده، کشور ما و به‌ویژه استان خوزستان نیز مستثنا از این امر نیست.

طبق گزارش فرمانده انتظامی استان خوزستان، این استان در جرایم خشن به‌ویژه سرقت‌های مسلحانه، سرقت به‌عنف و تیراندازی‌ها فراوانی خاصی دارد^۲. در همین راستا، نتایج پژوهش رجیبی (۱۳۹۵) درباره جرم‌شناختی سرقت‌های مقرون به‌آزار و اذیت که در شهرستان اهواز انجام شد، نشان داد که در سرقت‌های مقرون به‌آزار و تهدید همچون زورگیری به دلیل استفاده سارق از قدرت فیزیکی و بدنی در ربایش مال و ایجاد آسیب‌های جسمی و روحی به دلیل همراه بودن با جرایمی چون ضرب و جرح، تهدید، تجاوز و ...، تأثیر مخرب‌تری بر احساس امنیت در جامعه می‌گذارد. در واقع، سرقت‌ها جرایمی هستند که به‌طور خاص بر احساس امنیت روانی افراد در جامعه تأثیر منفی می‌گذارند (ادنان^۳، ۲۰۱۸، ص. ۵). طبق هرم نیازهای مازلو (۱۹۴۳)، ایمنی و احساس امنیت دومین نیاز اساسی افراد است که باید برای همه انسان‌ها برآورده شود (آزودو^۴، ۲۰۱۷، ص. ۷۶). با توجه به پیامدهای گسترده اقتصادی (نامنی سرمایه‌گذاری)، اجتماعی، فرهنگی و روانی سرقت‌های خشن در استان خوزستان، شناسایی تعیین‌گرهای اقتصادی-اجتماعی سرقت خشن در استان خوزستان از اهمیت زیادی برخوردار است. به‌رغم این واقعیت که جرایم خشن به‌عنوان اولویت در سراسر جهان در حال ظهور است، اطلاعات ناقص در مورد سرچشمه‌های اقتصادی، اجتماعی و نهادی جرایم خشن باعث شده است که برخی کشورها حتی استان‌های کشور نرخ جرم و جنایت بیشتری در مقایسه با سایر کشورها داشته باشند

---

1. Fajnzylber

2. <https://ejlasnews.ir/1399/04>

3. Adnan

4. Azevedo

(فاجزیلبر^۱ و همکاران، ۲۰۰۲، ص. ۱۳۲۴). در این ارتباط، مرور سیستماتیک مطالعات پیشین خارجی نشان می‌دهد که نظارت مستقیم نیروی‌های پلیس، کنترل و نظارت اجتماعی^۲، محدود کردن امکان دسترسی سارقان به اهداف^۳ (گیسون و ویلسون، ۱۹۸۴، ص. ۲۰)، نصب دوربین‌های مدار بسته در مکان‌های عمومی، توجه به روشنایی خیابان‌های خلوت و پرخطر (مرکز خدمات پلیسی دانشگاه ایالتی آریزونا، ۲۰۲۲) و مشارکت شهروندان و همکاری با نیروهای پلیس، نقش مهمی در کاهش وقوع سرقت‌های خشن دارد. طبق نتایج مطالعات، نرخ زیاد جرم خشن را می‌توان به بیکاری، گسست خانواده، محرومیت اقتصادی، فقر، طرد اجتماعی، مالکیت سلاح گرم، فقر، طرد اجتماعی و نابرابری نسبت داد (بهاتاچاریا^۵، ۲۰۲۰، ص. ۱۰۶). در کشورمان ایران به‌خصوص استان خوزستان، با رویکرد مدل‌سازی ساختاری تفسیری، پیشران‌های تأثیرگذار بر سرقت‌های خشن شناسایی نشده است و تحقیق حاضر درصد پرکردن این خلأ پژوهشی است؛ بر این اساس، هدف اصلی پژوهش حاضر، شناسایی پیشران‌های تأثیرگذار بر سرقت‌های خشن در استان خوزستان بود. سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که از منظر خبرگان، عوامل اقتصادی-اجتماعی مؤثر بر وقوع سرقت‌های خشن در استان خوزستان کدام‌اند؟

۲. مبانی نظری تحقیق

۲.۱. پیشینه تحقیق

عبدی و همکاران (۱۳۸۶) در پژوهشی با روش پیمایشی به بررسی عوامل مؤثر بر وقوع سرقت‌های به‌عنف شهرستان کرج پرداختند. یافته‌ها نشان داد که موقعیت جغرافیایی، ناوگان مسافری، وجود مهاجران و ضعف توان عملیاتی پلیس در وقوع سرقت به‌عنف، مؤثر بوده

1. Fajnzylber

2. community surveillance

3. Target Hardeining

4. <https://popcenter.asu.edu/content/street-robbery-page>

5. Bhattacharya

است (عبدی و همکاران، ۱۳۸۶، ص. ۶۴). نتایج پژوهش بنی‌اسد و همکاران (۱۳۹۴) درباره بررسی علل افزایش سرقت به عنف (مطالعه موردی شهرستان بندرعباس) که به روش پیمایشی انجام شد، نشان داد که متغیرهایی چون فقر و بیکاری، ناکامی و محرومیت، ضعف انضباط اجتماعی، نقش گروه همسالان، نقصان و ناکارآمدی جریان جامعه‌پذیری، ضعف اعتماد اجتماعی، شرایط محیطی و جغرافیایی، بیشترین میزان سرقت به عنف را تبیین می‌کنند (بنی‌اسد و همکاران، ۱۳۹۴، ص. ۴۷). یافته‌های پژوهش حیدرنژاد و عامری (۱۳۹۹) نشان داد که نداشتن پاس‌های ثابت (۰/۲۴۱)، حضور نگهبان محله (۰/۱۷۷)، آموزش عوامل انتظامی (۰/۱۴۹) و فناوری‌های نوین (۰/۱۴۲) بر سرقت‌های خرد اثر تعیین‌کننده‌تری دارند (حیدرنژاد و عامری، ۱۳۹۹، ص. ۱۱۳). سرگلزایی و بایاری (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی وضعیت سرقت‌های به عنف شهر بندرعباس و عوامل مؤثر بر وقوع آن در سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۲ پرداختند. طبق یافته‌های این تحقیق، سرقت‌های به عنف شهر بندرعباس متأثر از عواملی چون موقعیت جغرافیایی و اقتصادی، کنترل‌نشدن ناوگان مسافربری، بیکاری، حاشیه‌نشینی، ضعف نظارت و اختلافات خانوادگی، طلاق، آشنانبودن مجرمین سرقت‌های به عنف از عواقب و سنگینی مجازات‌ها و.. است (سرگلزایی و بایاری، ۱۳۹۲، ص. ۶۴). نتایج پژوهش محرابی کالی (۱۳۹۶) نشان داد که سرقت متأثر از عواملی چون اعتیاد، کم‌بودن درآمد ماهیانه، بیکاری، سطح تحصیلات پایین، سابقه خانوادگی است (محرابی کالی، ۱۳۹۶). رجبی (۱۳۹۵) در پژوهشی با استفاده از روش پیمایشی به بررسی جرم‌شناسی سرقت‌های مقرون به آزار و تهدید (مطالعه موردی شهرستان اهواز بین سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۳) پرداختند. نتایج نشان داد که بین نابسامانی محیط خانوادگی، همنشینی با افراد کج‌رو، احساس فشار اقتصادی و ناکامی، محیط مستعد برای ارتکاب جرم، باورها و اعتقادات سارقان و سوق دادن فرد به ارتکاب سرقت مقرون به آزار و تهدید، ارتباط مستقیم وجود دارد (رجبی، ۱۳۹۴، ص. ۱۰۵).

سرکوهی و مودتی (۱۳۹۶) در پژوهشی درباره واکاوی سرقت‌های مسلحانه بانک استان فارس در بازه زمانی سال‌های ۱۳۹۰ و تا ۱۳۹۴ به این نتایج دست یافتند که مهم‌ترین عامل بازدارنده این جرم، استقرار نگهبان مسلح به سلاح گرم در داخل بانک و گشت نامنظم پلیس است (سرکوهی و مودتی، ۱۳۹۶، ص. ۱۹۱). نتایج پژوهش معظمی و سیاوشی (۱۳۹۵) نشان داد که بین ارتکاب سرقت‌های خشن و هم‌نشینی با دوستان کج‌رو، ازهم‌گسیختگی خانواده، محیط مستعد جرم، تجربه خشونت و تحقیر در دوران کودکی، اعتقادات مذهبی و باورهای اخلاقی، رابطه معنادار وجود دارد (معظمی و سیاوشی، ۱۳۹۵، ص. ۱۱۱).

حکیم^۱ و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی الگوی جرایم خشن در مالزی را از سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۷ به روش کمی بررسی کردند. طبق یافته‌های این پژوهش، در کشور مالزی در این دوره دوازده‌ساله، در مجموع ۳۳۰۳۹۵ مورد جرایم خشن شامل قتل، تجاوز، سرقت گروهی، سرقت و صدمه‌زدن ثبت شده است. همچنین جرایم خشن با عواملی چون سبک زندگی، وضعیت اقتصادی-اجتماعی، سیاست‌های دولت و... رابطه معنادار دارد (حکیم و همکاران، ۲۰۱۹: ۱). یافته‌های پژوهش لومون^۲ و همکاران (۲۰۱۳) درباره بررسی اثرات سرقت‌های مسلحانه در نیجریه نشان داد که سرقت مسلحانه با ناامنی در زندگی، از دست دادن منابع انسانی، کاهش سطح توسعه، بیکاری و فقر از کارافتادگی دائمی قربانیان و هدررفتن منابع دولتی در تأمین امنیت، همبستگی دارد. ساندمان (۲۰۰۵) در پژوهشی به بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر سرقت مسلحانه در ویندهوک از ۱۹۹۷ تا ۲۰۰۰ پرداخت. نتایج نشان داد که بین سن و سرقت مسلحانه رابطه معناداری وجود دارد. طبق یافته‌های این پژوهش، بیشتر سارقان افرادی بودند که دوره متوسطه را رها کرده بودند یا از کلاس هشتم ترک تحصیل کرده بودند یا کلاس دوازدهم را گذرانده بودند، اما نمی‌توانستند شغلی پیدا کنند. همچنین ارتباطی قوی بین منطقه مسکونی و جرم مشاهده شد (ساندمان، ۲۰۰۵).

---

1. Hakim
2. Lumun

وسبوردها^۱ و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی به تقویت نظارت‌های اجتماعی غیررسمی به منظور کاهش جرم و جنایت پرداختند. این پژوهش به روش کمی در ۴۴۹ خیابان بالتیمور و در بین ۳۷۳۸ شهروند انجام شد. یافته‌ها نشان داد که کنترل اجتماعی غیررسمی مکانسم مهمی برای کاهش جرم و جنایت در خیابان‌های جرم‌خیز است (وسبوردها و همکاران، ۲۰۲۱، ص. ۵۰۹). مرور سیستماتیک مطالعات نشان می‌دهد که در مطالعات انجام‌شده با روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری، تعیین‌گرهای سرقت‌های خشن در استان خوزستان بررسی نشده و در تحقیقات اندک انجام‌شده، بیشتر از روش کمی استفاده شده و مزیت این روش در تحلیل فرجه مسئله به کار نرفته است. همچنین در تحقیقات قبلی به سرقت‌های خرد و سرقت خودرو و منازل پرداخته شده و به سرقت‌های خشن اعم از سرقت به عنف و سرقت مسلحانه به‌خصوص در استان خوزستان توجه کافی نشده است. همچنین مرور مطالعات پیشین نشان می‌دهد که از مزیت نرم‌افزار میک‌مک برای رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر سرقت‌های خشن استفاده نشده است؛ بر این اساس، در این پژوهش با استفاده از رویکرد مدل‌سازی ساختاری تفسیری، تعیین‌گرهای اقتصادی-اجتماعی سرقت‌های خشن در استان خوزستان بررسی شده است.

۲.۲. چارچوب مفهومی تحقیق

جرم، پدیده پیچیده‌ای است و اثرات تجمعی بر جنبه‌های اقتصادی، روانی، امنیت و... دارد. این موضوع زمانی نگران‌کننده است که عمل مجرمانه موجب از دست رفتن قربانیان شود (عبداله و همکاران، ۲۰۱۲، ص. ۵۹۱). شیوع جرم در جامعه به‌خصوص جرایم خشونت‌بار مثل سرقت به عنف و خشن، احساس امنیت شهروندان را در سطوح مختلف متأثر می‌کند. این امر متعاقباً به شناسایی ریشه‌های آن نیاز دارد که در ادامه در راستای حساسیت نظری به تئوری‌های مرسوم در این حوزه اشاره می‌شود.

یکی از تئوری‌های برجسته در حوزه ارتکاب جرم به فراخور موضوع تحقیق سرقت‌های خشن، تئوری فرصت است. ابتدا کوهن، کلوگن و لندن این تئوری را مطرح کرده و سپس فلسون و کلارک^۱ آن را تقویت کردند. نظریه فرصت بر پایه سخن قدیمی «فرصت دزدپرو است» بنیان نهاده شده است. در چارچوب این نظریه تأکید می‌شود که برای ارتکاب جرم علاوه بر وجود مرتکب و سایر عناصر لازم، به وجود هدف یا همان فرصت نیز نیاز است؛ بنابراین شناخت دقیق وقایع مجرمانه به خصوص سرقت‌های خشن مستلزم بررسی عوامل مرتبط با محیط از جمله فرصت ارتکاب جرم است (غفوریان اصل، ۱۳۹۹، صص. ۷۷-۷۸). در این راستا، کوهن و فلسون^۲ در تئوری فعالیت روزمره مطرح می‌کنند که کنشگران اجتماعی در زیست روزمره‌شان به سود و زیان کنش خود فکر کرده و تلاش می‌کنند منافع ناشی از کنش را به حداکثر و زیان خود را به حداقل برسانند. این نظریه بر شرایط محیطی تأکید می‌کند که جرایم در آن‌ها روی می‌دهد. در این تئوری، فرصت پیش شرط و عامل مهم در وقوع جرم است (علیوردی نیا و علیمردانی، ۱۳۹۶، ص. ۵). از منظری دیگر، کلووارد و اوهلین^۳ معتقدند که اعضای طبقات فرودست علاوه بر مواجهه با فرصت‌های مشروع افتراقی با فرصت‌های نامشروع افتراقی هم مواجه می‌شوند؛ به بیان دیگر، بسیاری از اعضای طبقات محروم، حتی در طبقه خود، در مقایسه با دیگران فرصت کمتری برای کسب موفقیت دارند (سجودی، ۱۳۹۲، ص. ۱۷) که این امر مشوق جرم است. یکی دیگر از تئوری‌های مهم در حوزه جرم، تئوری الگوی جرم است. این نظریه الگو، جرم را پدیده‌ای پیچیده می‌داند (برانتینگام^۴، ۲۰۱۷، ص. ۳). نظریه مزبور بیشتر به تبیین و توصیف الگوهای جرم با استفاده از نحوه توزیع جرایم در فضاها و مکان‌های مختلف می‌پردازد (اسپنسر^۵، ۲۰۰۵، ص. ۷). نظریه مذکور نشان می‌دهد که مجرمان به احتمال زیاد در مکان‌هایی مرتکب جرم می‌شوند

1. Felson and Clark
2. Cohen and Felson
3. Cloward and Ohli
4. Brantingham
5. Spencer

که فضای آگاهی آن‌ها با توزیع فضایی اهداف مدنظر آنان با همدیگر تناسب و هم‌خوانی داشته باشند (اسلون^۱، ۲۰۲۱، ص. ۹). مرتن نیز در تئوری فشار ساختاری، رفتارهای انحرافی را نتیجه فشارهای جامعه می‌داند که بعضی مردم را وادار به کج‌روی می‌کند. از دید وی، کج‌رفتاری حاصل فشارهای ساختاری-اجتماعی خاصی است که افراد را وادار به این کار می‌کند (حسینی پاکدهی و رضوانی، ۱۳۹۱، ص. ۸۵). هیرشی نیز در تئوری کنترل اجتماعی بر این نکته تأکید می‌کند که برای کاهش کنش مجرمانه باید همه افراد کنترل شوند. در رابطه با کنترل اجتماعی، وی تصریح می‌کند که ضعف پیوند میان فرد و جامعه یا نبود آن موجب کج‌رفتاری می‌شود. از نظر وی، پیوند فرد با جامعه چهار جزء اصلی دارد که مانع کج‌رفتاری می‌شوند. این اجزا عبارت‌اند از: وابستگی^۲، تعهد^۳، درگیر شدن^۴ و اعتقاد^۵ (ربانی خوارسگانی و ربانی اصفهانی، ۱۳۹۳، ص. ۲۲). از منظر دیگر، کم و کیف سرمایه اجتماعی پلیس نقش مهمی در کاهش جرایم خشن دارد. کندی^۶ و همکاران (۱۹۹۸) در بررسی جرایم خشن با استفاده از سلاح گرم دریافتند که در مناطق با سرمایه اجتماعی زیاد، نرخ جرایم خشن با استفاده از سلاح گرم کمتر است (مور و بکر^۷، ۲۰۱۶، ص. ۷۳۲). در این راستا، رویکرد کاهش خشونت اجتماع‌محور^۸ نیز بسیج کردن جوامع برای مشارکت در فرایند کنترل جرایم خشن را یکی از اهداف مهم خود قلمداد کرده و بر نظارت پلیسی اجتماع‌محور و عدالت‌رویه‌ای تأکید می‌کند. وقتی پلیس عدالت‌رویه‌ای را در تعامل با شهروندان اعمال می‌کند، این کار باعث افزایش اعتماد شهروندان به پلیس می‌شود؛ در نتیجه رفتار شهروندان

1. Sleeuwen
2. Attachment
3. Commitment
4. Involvement
5. Belief
6. Kennedy
7. Moore & Recker
8. Community-oriented violence reduction procedure

قانون مدار می‌شود و همکاری آن‌ها با پلیس افزایش می‌یابد (مک‌ماموس و همکاران، ۲۰۲۰، ص. ۱۱).

بنابراین با تکیه بر تئوری‌های مذکور می‌توان تصریح کرد که جرایم خشن در جامعه متأثر از سازه‌هایی چون نظارت اجتماعی، فرصت‌های مشروع و نامشروع در جامعه، انگیزه‌های اقتصادی مجرمان، کم‌وکیف سرمایه اجتماعی و عدالت اجتماعی در جامعه است. محتوای تئوری فعالیت روزمره کوهن و فلسون نشان داد که فرصت و عوامل محیطی نقش مهمی در وقوع جرایم خشن دارد. کلووارد و اوهلین در تئوری فرصت‌های مشروع و نامشروع، بر این باورند که فرصت نامشروع در جامعه مشوق جرم در جامعه است. هیرشی در تئوری کنترل اجتماعی تصریح کرد که کاهش نظارت‌های رسمی و غیررسمی باعث افزایش وقوع جرایم خشن در جامعه می‌شود. همچنین محتوای رویکرد خشونت اجتماع‌محور نشان داد که جلب مشارکت‌های مردمی، توسعه سرمایه اجتماعی، اجرای عدالت اجتماعی و توجه به نظارت پلیسی اجتماع‌محور می‌توانند نقش کلیدی در کاهش جرایم خشن داشته باشند.

۳. روش تحقیق

در این پژوهش با توجه به موضوع تحقیق از روش کیفی و رویکرد مدل‌سازی ساختاری تفسیری (ISM) استفاده شد. برای اولین بار در سال ۱۹۷۴، وارفیلد مدل‌سازی ساختاری تفسیری را معرفی کردند که روشی سیستماتیک و ساختاریافته برای ایجاد و فهم روابط میان عناصر یک سیستم است (سروشیان و همکاران، ۲۰۲۳).

مدل‌سازی ساختاری تفسیری، یک روش مدل‌سازی است که رابطه بین پارامترهای مختلف را به صورت سلسله‌مراتبی نشان می‌دهد (ونکده و کوندو، ۲۰۲۰، ص. ۱۱۰۳) که

شامل سه گام اساسی است: ۱. شناسایی عناصر، ۲. برقراری روابط مفهومی بین عناصر شناسایی شده و ۳. ماتریس نهایی (کیا و ایکسیا، ۲۰۱۸). در این پژوهش با استفاده از روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری، عوامل مؤثر بر سرقت‌های خشن در استان خوزستان از منظر خبرگان شناسایی شده و یافته‌های تحقیق از طریق نرم‌افزار میک‌مک رتبه‌بندی شده است.

مشارکت‌کنندگان پژوهش حاضر ۳۳ نفر از خبرگان اعم از اساتید رشته‌های جامعه‌شناسی، اقتصاد و روان‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز و خبرگان انتظامی استان خوزستان بودند که درباره سرقت‌های خشن اطلاعات کلیدی داشتند. در پژوهش حاضر، برای انتخاب موردها از روش نمونه‌گیری هدفمند با لحاظ قاعده‌ی اشباع استفاده شد. معیارهای ورود افراد به مطالعه، داشتن تخصص و اطلاعات کافی درباره سرقت‌های خشن بود و شرط توقف فرایند گردآوری داده‌ها، اجماع نظر متخصصان درباره موضوع و اشباع نظری بود. در این پژوهش برای جمع‌آوری داده‌ها از تکنیک مصاحبه استفاده شد. در این پژوهش بعد از هماهنگی با دفتر تحقیقات کاربردی، به نمونه‌ها مراجعه شد و درباره پیشران‌های تأثیرگذار بر سرقت‌های خشن در استان خوزستان مصاحبه انجام شد. در مرحله بعد، عوامل شناسایی شده با استفاده از نرم‌افزار میک‌مک رتبه‌بندی شد؛ به این صورت که بعد از شناسایی عوامل مؤثر بر سرقت‌های خشن از منظر خبرگان، فاکتورهای شناسایی شده در قالب ماتریس $N \times N$ تنظیم شد و خبرگان رتبه‌بندی کردند. در مرحله بعد، اطلاعات تکمیل شده برای تحلیل ساختاری وارد نرم‌افزار میک‌مک شد. در این پژوهش برای بررسی اعتبار یافته‌ها از تکنیک خودبازبینی محقق و کنترل اعضا و در رابطه با پایایی از رویه‌های ویژه کدگذاری به‌خصوص از رویه‌ی نظام‌مند کوربین و استراوس در مرحله‌گذاری یافته‌های مصاحبه استفاده شد.

۴. یافته‌های تحقیق

۴.۱. یافته‌های توصیفی

هدف اصلی پژوهش حاضر، شناسایی تعیین‌گرهای اقتصادی-اجتماعی سرقت‌های خشن در استان خوزستان بود. یافته‌های توصیفی پژوهش نشان داد که میانگین سنی شرکت‌کنندگان ۴۱ سال بود. از کل پاسخ‌گویان، ۶/۱ درصد مجرد و ۹۳/۹ درصد متأهل بودند (جدول ۱).

جدول ۱. مشخصات پاسخ‌گویان

جنسیت			وضعیت تأهل		
درصد فراوانی	فراوانی		درصد فراوانی	فراوانی	
۱۰۰	۳۳	مرد	۶/۱	۲	مجرد
-	-	زن	۹۳/۹	۳۱	متأهل
۱۰۰	۳۳	کل	۱۰۰	۳۳	کل
سن					
۴۰/۸۸	میانگین				
۲۶	حداقل				
۶۳	حداکثر	سابقه‌ی شغلی			
۳۷	دامنه تغییرات	۱۵/۹۰	میانگین		
وضعیت اقتصادی			۷/۲۴	انحراف معیار	
درصد فراوانی	فراوانی		۲	حداقل	
۶/۱	۲	پایین	۲۸	حداکثر	
۷۵/۸	۲۵	متوسط	۲۶	دامنه تغییرات	
۳/۰	۱	بالا	درصد فراوانی	فراوانی	شهرستان محل سکونت
۱۵/۲	۵	بی‌جواب	۷۲/۷	۲۴	اهواز
۱۰۰	۳۳	کل	۱۵/۲	۵	ایذه
درصد فراوانی	فراوانی	شغل پاسخ‌گو	۳/۰	۱	باغملک
۲۴/۲	۸	هیئت‌علمی	۳/۰	۱	ماهشهر

۴۵/۵	۱۵	نظامی	۶/۱	۲	بی جواب
۶/۱	۲	دبیر	۱۰۰	۳۳	کل
۲۴/۲	۴	کارمند	رشته تحصیلی		
۱۰۰	۳۳	کل	درصد فراوانی	فراوانی	
درصد فراوانی	فراوانی	میزان سرقت های خشن در استان خوزستان	۳/۰	۱	علوم انتظامی
-	-	خیلی کم			
۹/۱	۳	کم	۲۱/۲	۷	حقوق
۹/۱	۳	متوسط	۳/۰	۱	ریاضی
۵۷/۶	۱۹	زیاد	۱۵/۲	۵	روان شناسی
۲۱/۲	۷	خیلی زیاد	۱۵/۲	۵	اقتصاد
۳/۰	۱	بی جواب	۱۸/۲	۶	جامعه شناسی
۱۰۰	۳۳	کل	۶/۱	۲	مدیریت دولتی
			۶/۱	۲	جمعیت شناسی
			۶/۱	۲	علوم سیاسی
			۶/۰	۲	جغرافیا
۱۰۰	۴۵	کل	-	-	بی جواب
			۱۰۰	۳۳	کل
			درصد فراوانی	فراوانی	سطح تحصیلات
			۱۵/۲	۵	کاردانی
			۱۸/۲	۶	کارشناسی
			۳۶/۴	۱۲	کارشناسی ارشد
			۲۷/۳	۹	دکتری
			۳/۰	۱	بی جواب
۱۰۰	۳۳	کل			

یافته‌های مصاحبه نشان داد که از منظر خبرگان، سرقت به عنف گوشی موبایل، طلا و جواهرات، کیف‌قاپی و سرقت به عنف منازل در استان خوزستان در مقایسه با انواع سرقت‌های خشن فراوانی بیشتری دارد.

جدول ۲. انواع سرقت‌های خشن در استان خوزستان از منظر خبرگان

رتبه	فراوانی	انواع سرقت‌های خشن در استان خوزستان از منظر خبرگان
۱	۲۶	سرقت به عنف گوشی موبایل در معابر عمومی
۲	۲۱	سرقت به عنف طلا و جواهرات
۳	۱۹	سرقت به عنف خودرو
۴	۱۵	کیف‌قاپی
۵	۱۴	سرقت به عنف از منازل
۶	۱۰	سرقت به عنف تحت پوشش مسافرکش و مسافر نما
۷	۷	سرقت مسلحانه از طلافروشی‌ها و مغازه‌ها
۸	۳	سرقت مسلحانه از منازل
۹	۲	سرقت مسلحانه خودرو

۲.۴. یافته‌های تحلیلی

یافته‌های مصاحبه نشان داد که از منظر خبرگان مقولاتی چون نابرابری اقتصادی و اجتماعی، اعتیاد به موادمخدر، فقر و بیکاری در استان، کمبود امکانات و تجهیزات پلیسی، احساس محرومیت و تبعیض، کم‌بودن هزینه ارتکاب جرم، بازدارنده نبودن مجازات‌ها، خلأهای قانونی، حاشیه‌نشینی، کم‌کاری نهادهای مسئول در امر پیشگیری، ضعف نظارت‌های رسمی، فرسودگی شغلی نیروی انسانی، حمایت اجتماعی و قضایی ناکافی از پلیس، مرزی بودن استان، عملکرد ضعیف بخش خصوصی در استان، انگیزه‌های اقتصادی (کسب سود و منفعت)، فشار اقتصادی و تورم، آثومی اجتماعی، فقر فرهنگی، عادی شدن سرقت در بین سارقان، حرفه‌ای شدن سارقان، نبود مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها، فضاهای

نامناسب شهری، فقدان احساس تعلق شهری در بین مجرمان و فقدان توانمندسازی سارقان سابقه‌دار، نقش مهمی در وقوع سرقت‌های خشن دارند که برای رعایت اصل اختصار مفاهیم و مقولات، در جدول ۳ ارائه می‌شود.

جدول ۳. عوامل مؤثر بر سرقت‌های خشن در استان خوزستان از منظر خبرگان

مفاهیم	مقوله
شکاف درآمدی، نابرابری‌ها، فاصله طبقاتی در جامعه، نابرابری اجتماعی، شکاف طبقاتی و توزیع نابرابر امکانات، نبود دسترسی به امکانات شهری در مناطق محروم	نابرابری اقتصادی و اجتماعی
اعتیاد به مواد مخدر	اعتیاد به مواد مخدر
فقر، بیکاری، بیکاری شدید در استان	فقر و بیکاری در استان
نبود امکانات پلیس، ضعف پلیس از نظر امکانات و تجهیزات، نداشتن امکانات کافی و لازم در خصوص پیشگیری، استفاده نشدن از امکانات به‌روز برای پیشگیری	کمبود امکانات و تجهیزات پلیسی
احساس محرومیت و تبعیض، احساس محرومیت نسبی، احساس تبعیض در بین حاشیه‌نشینان، محرومیت ادراک‌شده، محرومیت مناطق حاشیه‌نشین از خدمات اولیه، احساس محرومیت و حقارت، محرومیت‌های انباشت‌شده، احساس محرومیت از خدمات شهری، مقایسه خود با سایر طبقات، مقایسه خود با پولدارها، مقایسه خود با ثروتمندان	احساس محرومیت و تبعیض
کمبود هزینه ارتکاب جرم، کمبود هزینه‌های اقتصادی-اجتماعی جرم، کاهش هزینه‌های سرقت	کمبود هزینه ارتکاب جرم
برخورد قاطعانه نکردن مراجع قضایی، نبود برخورد قضایی مناسب با سارقان عنف و خشن، ضعف قوه قضائیه در صدور احکام قضایی، برخورد ضعیف قوه قضائیه، کافی نبودن مجازات‌ها، توازن نداشتن مجازات‌ها با جرایم ارتکابی، عبرت‌آمیز نبودن و بازدارنده نبودن مجازات‌ها، آزادی آسان سارقان سابقه دار	بازدارنده بودن مجازات‌ها
ضعف قانون به‌کارگیری سلاح، ضعف قوانین مقابله با جرایم خشن، ضعف قوانین قضایی	خلأهای قانونی
مهاجرت و حاشیه‌نشینی	حاشیه‌نشینی
کم‌کاری نهادهای مسئول، همکاری نکردن سازمان‌های دولتی و خصوصی با پلیس و ضابطین قضایی، همکاری نکردن سایر سازمان‌ها در برقراری گشت‌های انتظامی	کم‌کاری نهادهای مسئول در امر پیشگیری
تصور گیرنیفتادن از سوی سارقان، ضعف نظارت‌های رسمی، راحت و آسان بودن انجام سرقت‌ها	ضعف نظارت‌های رسمی

مفهوم	مقاله
فرسودگی شغلی کارکنان	فرسودگی شغلی نیروی انسانی
حمایت قضایی و اجتماعی نکردن از پلیس، حمایت ناکافی از پلیس در مواقع بروز حادثه برای آنان در حین انجام مأموریت	حمایت اجتماعی و قضایی ناکافی از پلیس
مرزی بودن استان، در دسترس بودن سلاح	مرزی بودن استان و دسترسی به سلاح
ضعیف بودن بخش خصوصی در استان، تعداد کم واحدهای تولیدی قطعه‌ساز، ضعف صنایع خصوصی در استان	عملکرد ضعیف بخش خصوصی در استان
کسب مال بیشتر در بین سارقان سابقه‌دار، داشتن انگیزه‌های مالی، تأمین نیازهای مالی از طریق سرقت، کسب سود و منفعت از سوی مجرمان	انگیزه‌های اقتصادی (کسب سود و منفعت)
فشار اقتصادی، تورم و گرانی	فشار اقتصادی و تورم
وضعیت نابسامان، شرایط آنومیک، تمایل به استفاده از ابزارهای نامشروع برای رسیدن به هدف، فضای آنومیک شهری، نابسامانی شهری	آنومی اجتماعی
تلقی کردن سرقت به‌عنوان راه احقاق حق در برخی قومیت‌ها، پایین بودن سطح سواد در برخی قومیت‌ها، نرخ باسوادی کم در استان، تلقی سرقت به‌عنوان زرنگی و توانمندی در برخی قومیت‌ها، قوی بودن فرهنگ خشنونت و درگیری در استان، جامعه‌پذیری در دوران کودکی، بی‌توجهی به آموزش، نبود آموزش در زمینه کسب درآمد، یادنگرفتن حل مسئله	فقر فرهنگی
از بین رفتن قبح سرقت در بین سارقان، افتخار به سرقت در بین سارقان، عادی شدن سرقت در بین سارقان	عادی شدن سرقت در بین سارقان
حرفه‌ای شدن سارقان، استفاده از روش‌های جدید سرقت	حرفه‌ای شدن سارقان
نبود مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها در زمینه استخدام بومیان	نبود مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها
روشنایی مناسب نداشتن خیابان‌ها، فراهم بودن زمینه سرقت در شهرها، فضاهای ره‌اشده شهری، نابسامانی شهری، وضعیت نامطلوب سیمای شهری	فضاهای نامناسب شهری
نداشتن احساس تعلق شهری در بین مجرمان	فقدان احساس تعلق شهری در بین مجرمان
ضعف در توانمندسازی سارقان سابقه‌دار	فقدان توانمندسازی سارقان سابقه دار

۴.۲.۱. احساس محرومیت و تبعیض

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که یکی از تعیین‌گرهای سرقت‌های خشن در استان خوزستان، احساس محرومیت و تبعیض است. تأکید خبرگان بر مفاهیمی چون احساس تبعیض در بین حاشیه‌نشینان، محرومیت ادراک‌شده، محرومیت مناطق حاشیه‌نشین از خدمات اولیه، احساس محرومیت و حقارت، احساس محرومیت از خدمات شهری و مقایسه خود با پولدارها، حاکی از اهمیت این سازه در بازتولید جرایم خشن است.

۴.۲.۲. انگیزه‌های اقتصادی (کسب سود و منفعت)

خبرگان بر این باورند که انگیزه‌های اقتصادی با مصادیقی چون تمایل به کسب مال بیشتر در بین سارقان سابقه‌دار، تأمین نیازهای مالی از طریق سرقت و... نقش مهمی در وقوع جرایم خشن به‌خصوص سرقت به‌عنف و مسلحانه دارند. در این ارتباط، بکر (۱۹۶۸) بر این باور است که مجرمان در کنش‌های خود، عقلانی عمل می‌کنند و پس از تحلیل هزینه، فایده و مقایسه هزینه‌ها و منافع جرم، به ارتکاب جرم تصمیم‌گیری می‌کنند (مداح و خیرخواهان، ۱۳۹۳، ص. ۱۴).

۴.۲.۳. نابرابری اقتصادی و اجتماعی

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که نابرابری اقتصادی و اجتماعی از عوامل مؤثر بر سرقت‌های خشن در استان خوزستان است. تأکید خبرگان بر مفاهیمی چون شکاف درآمدی، نابرابری‌ها، فاصله طبقاتی در جامعه، نابرابری اجتماعی، شکاف طبقاتی و توزیع نابرابر امکانات و نبود دسترسی به امکانات شهری در مناطق محروم، حاکی از اهمیت این سازه در بازتولید جرایم خشن به‌خصوص سرقت به‌عنف و خشن در استان خوزستان است. به‌طورکلی، فقرا در وضعیت نابرابری بیشتری در مقایسه با زمانی که سطح زندگی مشابهی با دیگران دارند، بیشتر مرتکب اعمال مجرمانه می‌شوند (انصاری سامانی و روزبهانی، ۱۳۹۸، صص. ۵-۶).

۴.۲.۴. اعتیاد به موادمخدر

یافته‌های تحقیق حاضر نشان داد، یکی دیگر از عوامل مؤثر بر جرایم خشن، اعتیاد سارقان به موادمخدر است. ارتباط بین جرم و مصرف موادمخدر در برخی مطالعات گزارش شده است. این ارتباط زمانی که سوءمصرف منظم یا به صورت وابستگی به موادی از قبیل هروئین و کوکائین باشد، بسیار قوی‌تر است. بسیاری از معتادان هزینه تهیه مواد برای اعتیاد خود را از طریق جرایم اکتسابی مانند سرقت از منازل، مغازه‌ها و کلاهبرداری به دست می‌آورند (نامداریان و جانی‌پور رباطی، ۱۳۹۹، صص. ۱۸۷-۱۸۸).

۴.۲.۵. کم بودن هزینه ارتکاب جرم

از منظر خبرگان، کم بودن هزینه ارتکاب جرم از دیگر پیشران‌های تأثیرگذار بر جرایم خشن است. خبرگان بر این باورند که کم بودن هزینه‌های اقتصادی-اجتماعی جرم، عامل اصلی در افزایش نرخ جرایم است. گری بکر^۱، اقتصاددان آمریکایی، بر این باور است که افراد در صورتی مرتکب جرم می‌شوند که سود و فایده موردانتظار از ارتکاب جرم، برای او افزودن بر فواید ارتکاب‌نشدن آن باشد (مهدوی ثابت و همکاران، ۱۳۹۵، صص. ۸۵-۸۶).

۴.۲.۶. فقر و بیکاری در استان

از منظر خبرگان، فقر و بیکاری نقش مهمی در افزایش جرایم خشن به خصوص سرقت به عنف و مسلحانه دارد. بیکاری از دو حیث در افزایش قوع سرقت نقش دارد: یکی وجود فرصت‌های اضافی و خالی بودن اوقات فراغت و دیگری نداشتن درآمد کافی برای گذراندن زندگی. هر فرد بیکار ناچار باید به نحوی زندگی خود را بگذراند و برای این گذراندن باید درآمدی داشته باشد؛ چون کسب چنین درآمدی نمی‌تواند از راه‌ها و شیوه‌های درست و قانونی تأمین شود. چه بسا فرد به راه‌های غیرقانونی کشیده شود و از طریق سرقت هزینه زندگی خود را تأمین کند.

1. Gary Becker

۴.۲.۷. فشار اقتصادی و تورم

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که فشار اقتصادی و تورم نقش کلیدی در وقوع سرقت‌های خشن دارد. افراد فقیر و محروم جامعه به لحاظ مسکن، تغذیه، آموزش، بهداشت، اشتغال و سایر امکانات رفاهی در وضعیت نامطلوب و ناگواری قرار دارند و در نیل به اهداف و آرزوهای خود، احساس محرومیت و ناکامی می‌کنند. در چنین وضعیتی، افراد به‌منظور تأمین نیازهای روانی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی خود، مرتکب رفتارهایی برخلاف قوانین و هنجارهای جامعه می‌شوند (ساعدی و همکاران، ۱۳۹۲، ص. ۸۲).

۴.۲.۸. آنومی اجتماعی

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که آنومی اجتماعی یکی دیگر از عوامل مؤثر بر سرقت‌های خشن در استان خوزستان است. تأکید خبرگان بر مفاهیمی چون تمایل به استفاده از ابزارهای نامشروع برای رسیدن به هدف، نابسامانی شهری و... حاکی از اهمیت این سازه در وقوع جرایم خشن است. از نظر مرتن، جرم در ساختار اجتماعی-فرهنگی ریشه دارد. مرتن بر این باور است که شرایط آنومیک محمل فشارهایی است که افراد با توجه به موقعیت‌های مختلف خود در ساختارهای اجتماعی در انطباق با اهداف و وسایل فرهنگی احساس می‌کنند (دفلم، ۲۰۱۵، ص. ۷۲۰).

۴.۲.۹. خلأهای قانونی

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که خلأهای قانونی نقش مهمی در وقوع سرقت‌های خشن دارد. خبرگان خاطر نشان کردند که ضعف قانون به‌کارگیری سلاح توسط پلیس، ضعف قوانین مقابله با جرایم خشن و ضعف قوانین قضایی باعث افزایش جرایم خشن به‌خصوص سرقت به عنف و مسلحانه می‌شود.

۴.۲.۱۰. کم‌کاری نهادهای مسئول در امر پیشگیری

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که کم‌کاری نهادهای مسئول در امر پیشگیری از وقوع جرایم خشن نقش کلیدی دارد. خبرگان بر این باورند که کم‌کاری نهادهای مسئول، همکاری نکردن سازمان‌های دولتی و خصوصی با پلیس و ضابطین قضایی و همکاری نکردن سایر سازمان‌ها در برقراری گشت‌های انتظامی می‌تواند باعث وقوع سرقت به عنف و خشن در استان شود.

۴.۲.۱۱. حاشیه‌نشینی

از منظر خبرگان، حاشیه‌نشینی یکی دیگر از عوامل مؤثر بر سرقت‌های خشن است. حاشیه‌نشینی در استان خوزستان و روند رو به رشد آن، مسائل متعددی را با خود به همراه دارد که فقط محدود به محلات حاشیه‌نشین نمی‌شود و کل شهر را متأثر می‌کند. یکی از پیامدهای حاشیه‌نشینی، شکل‌گیری انواع ناهنجاری‌های اجتماعی است.

۴.۲.۱۲. کمبود امکانات و تجهیزات سازمانی

یافته‌های تحقیق حاضر نشان داد که بین کمبود امکانات و تجهیزات و جرایم خشن رابطه محتوایی وجود دارد. خبرگان بر این باورند که ضعف سازمان از نظر امکانات و تجهیزات و نداشتن امکانات کافی و لازم در خصوص پیشگیری، نقش مهمی در وقوع جرایم خشن دارد.

۴.۲.۱۳. حمایت اجتماعی و قضایی ناکافی از پلیس

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که بین میزان برخورداری از حمایت اجتماعی و قضایی و وقوع جرایم خشن، رابطه محتوایی قوی وجود دارد. در این ارتباط، خبرگان بر اهمیت مفاهیمی چون نبود حمایت قضایی و اجتماعی از پلیس، حمایت ناکافی از پلیس هنگام بروز حادثه برای آنان در حین انجام مأموریت و... تأکید کردند. حمایت اجتماعی، شبکه‌ای اجتماعی است که برای شخص، منابع روان‌شناختی توجه‌برانگیزی را فراهم می‌کند تا وی بتواند با موقعیت استرس‌زای زندگی و مشکلات روزانه کنار آید. حمایت عاطفی، حمایت

اطلاعاتی و حمایت ابزاری از ابعاد مهم حمایت اجتماعی است؛ بنابراین از منظر خبرگان، ضعف شاخص‌های حمایت قضایی و اجتماعی می‌تواند به وقوع جرایم خشن منجر شود.

۴.۲.۱۴. عملکرد ضعیف بخش خصوصی

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که بین عملکرد ضعیف بخش خصوصی در اشتغال‌زایی و... وقوع سرقت‌های خشن، رابطه محتوایی معنادار وجود دارد. خصوصی‌سازی به‌عنوان یکی از عوامل برقراری مکانیزم بازار در اقتصادهای ملی و رهاسازی ظرفیت بخش خصوصی برای رشد، از مهم‌ترین عوامل توانمندسازی اقتصادی کشورها محسوب می‌شود. با توجه به اهمیت این موضوع و نقش انکارناپذیر بخش خصوصی در رشد و توسعه کشور در حوزه‌های مختلف، این امر مهم در کشور به‌درستی محقق نشده است. فقدان اشتغال‌زایی و ضعف در سرمایه‌گذاری در این بخش، همگی زمینه وقوع یک‌سری مشکلات را به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم در کشور ایجاد کرده‌اند؛ بنابراین می‌توان گفت که افزایش میزان وقوع جرایم خشن به دلایلی چون نبود فضای اشتغال و نبود تسهیلات و امکانات لازم برای گروه‌هایی از جامعه و... بوده است.

۴.۲.۱۵. بازدارنده‌نبودن مجازات‌ها

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که بازدارنده‌نبودن مجازات‌ها نقش مهمی در وقوع جرایم خشن به‌خصوص سرقت به‌عنف و مسلحانه دارد. هرچه مجازات‌ها متناسب با نوع جرم باشد، گرایش به سرقت مسلحانه و خشن در استان خوزستان کمتر می‌شود و برعکس. مجازات‌های تعیین‌شده با شدت جرم روی داده و آسیب واردآمده همخوانی ندارد و قدرت بازدارندگی کافی ندارند (محمودی خانکی و آقایی، ۱۳۸۷، ص. ۳۴۳).

۴.۲.۱۶. عادی‌شدن سرقت در بین سارقان

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که عادی‌شدن سرقت در بین سارقان سابقه‌دار باعث افزایش میزان سرقت‌های خشن می‌شود. خبرگان تصریح کردند که در مناطق حاد بحرانی، سرقت گاهی به‌عنوان شغل فرد تعریف می‌شود و قبح سرقت در بین آنان از بین رفته است.

آنان تصریح کردند که افتخار به سرقت در بین سارقان و عادی شدن سرقت در بین سارقان سابقه‌دار به بازتولید جرایم خشن به‌خصوص سرقت به‌عنف و مسلحانه در استان کمک می‌کند.

۴. ۲. ۱۷. فقر فرهنگی

از منظر خبرگان، فقر فرهنگی یکی دیگر از عوامل مؤثر بر وقوع جرایم خشن در استان خوزستان است. تأکید خبرگان بر مفاهیمی چون تلقی کردن سرقت به‌عنوان راه احقاق حق در برخی قومیت‌ها، پایین بودن سطح سواد در برخی قومیت‌ها، نرخ باسوادی کم در استان، تلقی سرقت به‌عنوان زرنگی و توانمندی در برخی قومیت‌ها، قوی بودن فرهنگ خشونت و درگیری در استان، قوی بودن فرهنگ خشونت و درگیری در استان، بی‌توجهی به آموزش و... حاکی از اهمیت این سازه در تشدید نرخ جرایم خشن در استان خوزستان است.

۴. ۲. ۱۸. نبود مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که نبود مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها در بازتولید کنش‌های مجرمانه نقش کلیدی دارد. طبق دیدگاه گریفین و بارنی^۱، مسئولیت اجتماعی، مجموعه وظایف و تعهداتی است که سازمان باید در جهت حفظ، مراقبت و کمک به جامعه‌ای که در آن فعالیت می‌کند، انجام دهد (مشبکی و خلیلی شجاعی، ۱۳۸۹، ص. ۴۳)؛ بنابراین براساس یافته‌های تحقیق می‌توان گفت که میزان جرایم خشن در استان متأثر از کم و کیف سازه مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها است.

۴. ۲. ۱۹. فقدان توانمندسازی سارقان سابقه‌دار

خبرگان بر این باورند که فقدان توانمندسازی سارقان سابقه‌دار در تکرار جرایم خشن به‌خصوص سرقت به‌عنف و مسلحانه مؤثر است. آنان ذکر کردند که توانمندسازی سارقان سابقه‌دار نقش مهمی در کاهش تکرار جرایم خشن دارد؛ بنابراین برخوردار نبودن از رفاه

مادی و کم‌توجهی به توانمندسازی اقتصادی، اجتماعی سارقان عنف و خشن می‌تواند به تشدید کنش‌های مجرمانه به‌خصوص سرقت به عنف و مسلحانه در جامعه کمک کند.

۴.۲.۲۰. مرزی‌بودن استان

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که وقوع جرایم خشن در استان خوزستان متأثر از مرزی‌بودن و دسترسی آسان به سلاح در این استان است؛ بنابراین در مناطق مرزی هرچه دسترسی به سلاح آسان و کم‌هزینه باشد، جرایم خشن به‌خصوص سرقت‌های خشن افزایش می‌یابد و برعکس.

۴.۲.۲۱. فرسودگی شغلی نیروی انسانی

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که فرسودگی شغلی پلیس می‌تواند مقابله با جرایم خشن را با چالش مواجه کند. خبرگان تصریح کردند که بین فرسودگی شغلی و کشف جرایم خشن، رابطه محتوایی معنادار وجود دارد. هنگامی که نیروی انسانی یک سازمان به این درک برسند که تقاضای شغلی موجود در محیط کار و سازمان منابعی را که برای آن‌ها ارزشمند تلقی می‌شود، به خطر می‌اندازد، در معرض تجارب روان‌شناختی منفی از قبیل فرسودگی شغلی، استرس و نبود رضایت شغلی قرار می‌گیرند (شیرازی و همکاران، ۱۳۹۸، صص. ۸۳-۸۵) که این نیز به نوبه خود، عملکرد نیروی انسانی را در کشف جرایم خشن متأثر می‌کند.

۴.۲.۲۲. نبود احساس تعلق شهری در بین مجرمان

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که یکی از عوامل مؤثر بر وقوع جرایم خشن در استان خوزستان، نبود احساس تعلق شهری در بین مجرمان است؛ یعنی با افزایش نبود احساس تعلق به شهر و محل سکونت، جرایم خشن اعم از سرقت به عنف و خشن افزایش می‌یابد و برعکس. در این ارتباط، مک‌میلان و چاوویس در بحث احساس تعلق مکانی بر اهمیت مؤلفه‌هایی چون احساس عضویت، تأثیرگذاری، برآورده‌سازی نیازها و پیوسته‌های عاطفی

تأکید کردند که با تضعیف شدن هریک از این مؤلفه‌ها، جرایم خشن نیز به تبع آن افزایش می‌یابد (ابراهیمی فخار، ۱۳۹۲، صص. ۴-۶).

۴.۲.۲۳. حرفه‌ای شدن سارقان

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که حرفه‌ای شدن سارقان یکی دیگر از تعیین‌گرهای سرقت‌های خشن است. خبرگان تصریح کردند که حرفه‌ای شدن سارقان کشف جرایم را به دلایل اینکه سارقان از روش‌های جدید استفاده می‌کنند، در سطوح مختلف متأثر می‌کند؛ بنابراین بین حرفه‌ای شدن سارقان و وقوع سرقت به عنف و خشن، رابطه معنادار وجود دارد.

۴.۲.۲۴. مدل‌سازی ساختاری تفسیری سرقت‌های خشن در استان خوزستان

در پژوهش حاضر به منظور رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر سرقت‌های خشن در استان خوزستان از مدل‌سازی معادلات ساختاری تفسیری و نرم‌افزار میک‌مک استفاده شد. در این پژوهش با توجه به موضوع و اهداف تحقیق، پیشران‌های شناسایی شده در فاز قبلی در اختیار خبرگان قرار گرفت و آنان میزان اهمیت عوامل شناسایی شده را مشخص کردند. در این تحقیق، ماتریس اثرات مستقیم براساس دیدگاه‌های نخبگان از طریق نرم‌افزار میک‌مک محاسبه شد. تحلیل ویژگی‌های اولیه ماتریس نشان داد که میزان پرشدگی ماتریس ۹۶ درصد است. این شاخص مبین آن است که عوامل شناسایی شده ۹۶ درصد بر یکدیگر تأثیر دارند. از مجموع ۶۰ رابطه، از منظر خبرگان، ۲۵ مورد بر یکدیگر تأثیر نداشته است، رابطه ۷ مورد رابطه ضعیف، ۶۰۰ مورد رابطه متوسط و ۹۰ مورد رابطه قوی بوده است. ماتریس بعد از دو بار چرخش داده‌ای از مطلوبیت برخوردار است که این موضوع نیز روایی زیاد جدول ماتریس و پاسخ‌های آن‌ها را نشان می‌دهد (بهشتی و زالی، ۱۳۹۰، صص. ۵۰-۵۱).

جدول ۴. ویژگی های ماتریس

اندازه ماتریس	تعداد تکرار	تعداد صفر (نبود رابطه)	تعداد ۱ (رابطه ضعیف)	تعداد ۲ (رابطه متوسط)	تعداد ۳ (رابطه قوی)	جمع	میزان پرشدگی ^۱ ماتریس
۲۵*۲۵	۴	۲۵	۷	۵۰۳	۹۰	۶۰۰	۹۶ درصد

نتایج رتبه بندی پیشران های شناسایی شده از منظر انجمن خبرگان با استفاده از نرم افزار میک مک نشان داد که شش عامل مهم در وقوع سرقت های خشن در استان خوزستان عبارت اند از:

۱. آنومی اجتماعی (رتبه اول)؛
۲. فقر فرهنگی (رتبه دوم)؛
۳. عادی شدن سرقت در بین سارقان (رتبه سوم)؛
۴. اعتیاد به موادمخدر (رتبه چهارم)؛
۵. نابرابری اقتصادی-اجتماعی (رتبه پنجم)؛
۶. فقر و بیکاری در استان (رتبه ششم).

جدول ۵. فهرست عوامل کلیدی تأثیرگذار بر وقوع سرقت های خشن در استان خوزستان

رتبه	عوامل	تأثیرگذاری مستقیم (در هزار)
۱	آنومی اجتماعی	۴۵۲
۲	فقر فرهنگی	۴۴۴
۳	عادی شدن سرقت در بین سارقان	۴۴۴
۴	اعتیاد به موادمخدر	۴۲۸

رتبه	عامل‌ها	تأثیرگذاری مستقیم (در هزار)
۵	نابرابری اقتصادی-اجتماعی	۴۲۰
۶	فقر و بیکاری در استان	۴۲۰
۷	احساس محرومیت و تبعیض	۴۰۵
۸	کم بودن هزینه ارتکاب جرم	۴۰۵
۹	ضعف نظارت‌های رسمی	۴۰۵
۱۰	نبود احساس تعلق شهری در بین مجرمان	۴۰۵
۱۱	کم کاری نهادهای مسئول در امر پیشگیری	۳۹۷
۱۲	تورم و فشار اقتصادی	۳۹۷
۱۳	فضاهای نامناسب شهری	۳۹۷
۱۴	مهاجرت و حاشیه‌نشینی	۳۸۹
۱۵	مرزی بودن استان	۳۸۹
۱۶	انگیزه‌های اقتصادی مجرمان	۳۸۹
۱۷	حرفه‌ای شدن سارقان	۳۸۹
۱۸	فرسودگی شغلی نیروی انسانی	۳۸۱
۱۹	حمایت اجتماعی و قضایی ناکافی از پلیس	۳۸۱
۲۰	عملکرد ضعیف بخش خصوصی	۳۸۱
۲۱	ضعف مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها	۳۸۱
۲۲	کمبود امکانات و تجهیزات سازمانی	۳۷۴
۲۳	فقدان توانمندسازی سارقان سابقه‌دار	۳۷۴
۲۴	خلأهای قانونی	۳۷۴
۲۵	بازدارنده نبودن مجازات‌ها	۳۶۶

نقشه پراکندگی عوامل تأثیرگذار بر وقوع سرقت‌های خشن در استان خوزستان نشان می‌دهد که سازه‌های آنومی اجتماعی، فقر فرهنگی، عادی شدن سرقت در بین سارقان، اعتیاد به مواد مخدر، نابرابری اقتصادی-اجتماعی و فقر و بیکاری در استان که در بالای نمودار قرار دارند، نقش مهمی در وقوع سرقت‌های خشن استان خوزستان دارند.

۵. نتیجه گیری

هدف اصلی پژوهش حاضر، شناسایی عوامل اقتصادی-اجتماعی مؤثر بر سرقت‌های خشن در استان خوزستان است. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که میزان سرقت‌های خشن در استان خوزستان از منظر بیشتر پاسخگویان در حد زیاد ارزیابی شد که این امر در استان خوزستان درخور تأمل است. کدگذاری یافته‌های مصاحبه نشان داد که در استان خوزستان سرقت‌های خشن متأثر از عواملی چون نابرابری اقتصادی و اجتماعی، اعتیاد به مواد مخدر، فقر و بیکاری در استان، کمبود امکانات و تجهیزات پلیسی، احساس محرومیت و تبعیض، کم‌بودن هزینه ارتکاب جرم، بازدارنده نبودن مجازات‌ها، خلأهای قانونی، حاشیه‌نشینی، کم‌کاری نهادهای مسئول در امر پیشگیری، ضعف نظارت‌های رسمی، فرسودگی شغلی نیروی انسانی، حمایت اجتماعی و قضایی ناکافی از پلیس، مرزی بودن استان، عملکرد ضعیف بخش خصوصی در استان، انگیزه‌های اقتصادی (کسب سود و منفعت)، فشار اقتصادی و تورم، آثومی اجتماعی، فقر فرهنگی، عادی شدن سرقت در بین سارقان، حرفه‌ای شدن سارقان، نبود مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها، فضاهای نامناسب شهری، فقدان احساس تعلق شهری در بین مجرمان و فقدان توانمندسازی سارقان سابقه‌دار است.

همچنین رتبه‌بندی پیشران‌های شناسایی شده با استفاده از نرم‌افزار میک‌مک نشان داد که آثومی اجتماعی (رتبه اول)، فقر فرهنگی (رتبه دوم)، عادی شدن سرقت در بین سارقان (رتبه سوم)، اعتیاد به مواد مخدر (رتبه چهارم)، نابرابری اقتصادی و اجتماعی (رتبه پنجم) و فقر و بیکاری در استان (رتبه ششم) در مقایسه با سایر پیشران‌های شناسایی شده بیشترین تأثیر را بر مسئله تحقیق یعنی سرقت‌های خشن داشتند. در تبیین یافته‌های تحقیق می‌توان با تکیه بر تئوری فشار ساختاری اذعان کرد که رفتار انحرافی در میان افراد سطح پایین و محروم به علت فشارهای اقتصادی-اجتماعی اتفاق می‌افتد. افراد فقیر و محروم جامعه به لحاظ مسکن، تغذیه، آموزش، بهداشت، اشتغال و سایر امکانات رفاهی در وضعیت نامطلوب

و ناگواری قرار دارند و احساس محرومیت و ناکامی می‌کنند؛ بنابراین در چنین وضعیتی، کنشگران اجتماعی به رفتار انحرافی گرایش پیدا می‌کنند. با تکیه بر دیدگاه مرتن نیز می‌توان گفت، سرقت‌های خشن حاصل فشارهایی است که کنشگران اجتماعی را وادار به این کار می‌کند. همسو با یافته‌های پژوهش حاضر، نتایج پژوهش‌های لومون و همکاران (۲۰۱۳)، سادمان (۲۰۱۰)، حکیم و همکاران (۲۰۱۹)، رجبی (۱۳۹۴) و محرابی کالی (۱۳۹۶) نشان داد که سرقت متأثر از عواملی چون فقر و بیکاری، کم بودن درآمد ماهیانه، احساس فشار اقتصادی و ناکامی است؛ بنابراین یافته‌های این پژوهش‌ها با نتایج تحقیق حاضر همسو بوده و در جامعه آماری بررسی شده قابل کاربرد است.

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که بین آنومی اجتماعی و سرقت‌های خشن در استان خوزستان رابطه محتوایی وجود دارد. با تکیه بر تئوری آنومی دورکیم می‌توان گفت که در وضعیت آنومیک، شیرازه‌های تنظیم‌های اجتماعی و نفوذ نظارت‌کننده جامعه بر گرایش‌ها و کنش‌های افراد تضعیف می‌شود و در این شرایط زمینه و بستر برای کنش‌های مجرمانه به‌خصوص جرایم خشن فراهم می‌شود؛ بنابراین محتوای تئوری مذکور و نتایج پژوهش‌های رجبی (۱۳۹۵) و بنی‌اسد و همکاران (۱۳۹۴) با یافته‌های پژوهش حاضر همسوست. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که فقر فرهنگی نقش مهمی در بازتولید سرقت‌های خشن دارد. در این راستا، بوردیو در تئوری سرمایه فرهنگی بر این باور است که سرمایه فرهنگی در ابعاد عینی، ذهنی و نهادی باعث بازتولید کنش‌های کنشگران اجتماعی می‌شود. به‌طور طبیعی، افزایش تحصیلات و آگاهی شهروندان باعث می‌شود افراد در مواجهه با چالش‌ها و مشکلات زندگی قابلیت و مهارت بیشتری داشته باشند؛ این در حالی است که تضعیف شدن شاخص‌های سرمایه فرهنگی و به تبع آن فقر فرهنگی باعث تشدید جرم در جامعه می‌شود. همسو با محتوای تئوری بوردیو و نتایج پژوهش‌های سرگلزایی و بایاری (۱۳۹۲) و محرابی کالی (۱۳۹۶)، نتایج پژوهش حاضر نشان داد که فقر فرهنگی باعث افزایش جرایم خشن به‌خصوص سرقت‌های مسلحانه در جامعه می‌شود. طبق تئوری فرایند عادی شدن جرم،

اعمالی که روال‌گونه در زمینه‌های اجتماعی جا افتاده است، برآیند تلاش فردی و دسته‌جمعی مردم است تا اینکه آن را تأیید یا تصویب کنند. در واقع، تولید و بازتولید عمل نیازمند سرمایه‌گذاری مستمر عاملان در کنش‌هایی است که در بستر زمان و مکان تحقق می‌یابد (فینچ و همکاران، ۲۰۱۳، ص. ۸)؛ بنابراین هرچه در بین سارقان قبح سرقت ریخته شود و کنش مجرمانه در بین آنان عادی، طبیعی و بدیهی تلقی شود، نرخ جرایم خشن افزایش می‌یابد. همسو با محتوای این تئوری، نتایج پژوهش حاضر نشان داد که بین عادی‌شدن سرقت در بین مجرمان و سرقت‌های خشن، رابطه محتوایی وجود دارد. در این ارتباط خبرگان تصریح کردند که افتخار به سرقت در بین سارقان و عادی‌شدن سرقت در بین سارقان سابقه‌دار به بازتولید سرقت‌های خشن در استان کمک می‌کند؛ بنابراین محتوای تئوری عادی‌شدن جرم نیز با یافته‌های پژوهش حاضر همسوست. نتایج پژوهش‌های حکیم و همکاران (۲۰۱۹)، وسبورد^۱ و همکاران (۲۰۲۱) و لومون و همکاران (۲۰۱۳) مبنی بر رابطه بین متغیرهایی چون وضعیت اقتصادی-اجتماعی، نظارت اجتماعی، اعتیاد به مواد مخدر، کم بودن درآمد ماهیانه، فقر و بیکاری، ناکامی و محرومیت با سرقت‌های خشن با یافته‌های پژوهش حاضر همسوست.

براساس یافته‌های تحقیق، به منظور مقابله با سرقت‌های خشن در استان خوزستان، تشکیل کمیته سیاست‌گذاری جرایم استانی و احداث مراکز توان‌بخشی شناختی با همکاری متخصصان علوم اعصاب و روان‌شناسی پیشنهاد می‌شود. بهتر است متولیان امر با اشتغال‌زایی در مناطق محروم و مرزنشین، توزیع عادلانه منابع و امکانات شهری، تهیه بسته‌های حمایتی چندبعدی و توانمندسازی چندسطحی مناطق حاشیه‌نشین و حاد و بحرانی، از آسیب‌ها و وقوع جرایم خشن در این مناطق پیشگیری کنند. پیشنهاد می‌شود به منظور مقابله با سرقت‌های خشن بر اقداماتی چون توانمندسازی مرزنشینان، تقویت محورهای مرزی و نظارت دقیق و هوشمند بر مرزها، اجرای دقیق و سخت‌گیرانه قوانین حمل و نگهداری از

سلاح و جمع آوری سلاح و مهمات از شهروندان تأکید شود. پیشنهاد می شود معاونت اجتماعی و پلیس آگاهی استان خوزستان به صورت منظم با تهیه کلیپ ها و انیمیشن ها و حضور منظم در صداوسیما، روش های نوین محافظت از اموال، هشدارهای پلیسی و... را به شهروندان آموزش دهند.

کتابنامه

۱. انصاری سامانی، ح.، و روزبهرانی، م. (۱۳۹۸). عدالت اقتصادی و جرایم اجتماعی؛ شواهدی از استان های ایران. *پژوهش های اقتصاد و توسعه منطقه ای*، ۲۶(۱۸)، ۱-۱۸.
۲. بنی اسد، ز.، براتی، م.، و عمرانی نژاد، م. س. (۱۳۹۴). بررسی علل افزایش سرقت به عنف (مطالعه موردی شهرستان بندرعباس). *فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات امنیت اجتماعی*، ۴۱(۴۱)، ۴۷-۸۱.
۳. حیدرنژاد، ع. ر.، و عامری، م. ع. (۱۳۹۹). بررسی عوامل انتظامی مؤثر بر سرقت های خرد در شهر مشهد و راهکارهای مبارزه با آن. *فصلنامه پژوهش های دانش انتظامی*، ۲۲(۱)، ۱۱۳-۱۳۸.
۴. ساعدی، ع. م.، هاشمی، س. م.، و عابدی، ی. (۱۳۹۲). عوامل مؤثر بر گرایش جوانان به جرم. *فصلنامه پژوهش های اطلاعاتی و جنایی*، ۸(۳)، ۷۳-۹۲.
۵. سرکوهی، ا.، و مودتی، . (۱۳۹۶). واکاوی سرقت های مسلحانه بانک. *انتظام اجتماعی*، ۹(۳)، ۱۹۱-۲۱۸.
۶. سرگلزایی، ا.، و بایاری، ع. ر. (۱۳۹۲). بررسی وضعیت سرقت های به عنف شهر بندرعباس و عوامل مؤثر بر وقوع آن در سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۲. *دانش انتظامی هرمزگان*، ۳(۳)، ۶۴-۹۷.
۷. شیرازی، ع.، شجاعیان، ا.، و غلامی، م. (۱۳۹۸). رابطه بین ابعاد ویژگی های شغلی، فرسودگی شغلی، تمایل به ترک خدمت و بازنشستگی پیش از موعد کارکنان نیروی انتظامی. *فصلنامه علمی مدیریت منابع در نیروی انتظامی*، ۷(۲)، ۸۱-۱۰۳.
۸. عبدی، ت.، خلعتبری، ع. ح.، و کامرانی صالح، ب. (۱۳۸۷). عوامل مؤثر بر وقوع سرقت های به عنف شهرستان کرج. *فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی*، ۳(۱)، ۶۵-۷۵.
۹. علیوردی نیا، ا.، و علیمردانی، م. (۱۳۹۶). کاربست تجربی نظریه فعالیت های روزمره در بررسی رفتارهای انحرافی دانشجویان. *جامعه شناسی کاربردی*، ۲۸(۶۷)، ۱-۲۴.

۱۰. غفوریان اصل، م. (۱۳۹۹). تحلیل جرم اخذ رشوه توسط کارکنان پلیس براساس نظریه‌های جرم‌شناختی. فصلنامه علمی دانش انتظامی فارس، ۷(۲۶)، ۶۵-۹۲.
۱۱. گراوند، ه. و دلاور، ع. (۱۳۹۹). فراتحلیل تحقیقات مرتبط با عوامل مؤثر بر سرقت و راهکارهای پیشگیری از آن در کلان شهر تهران در طول سال‌های ۸۵-۹۶. مسائل اجتماعی ایران، ۱۱(۲)، ۲۹۱-۳۲۰.
۱۲. محمد اصل، غ. ر. (۱۳۸۶). اصول و مبانی نظریه فرصت جرم. فصلنامه حقوق، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، ۳۷(۳)، ۳۲۲-۲۹۳.
۱۳. محمودی خانکی، ف. و آقایی، س. (۱۳۸۷). بررسی نظریه بازدارندگی مجازات. فصلنامه حقوق، ۲۱(۲)، ۳۳۹-۳۶۱.
۱۴. مداح، م. و خیرخواهان، ا. (۱۳۹۳). بررسی عوامل مؤثر بر ارتکاب جرم در بین مجرمان سرقت و مواد مخدر. فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی، ۹(۴)، ۹-۲۶.
۱۵. مشبکی، ا. و خلیلی شجاعی، و. (۱۳۸۹). بررسی رابطه فرهنگ سازمانی و مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها (وزارت نیرو به‌عنوان مورد). جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۱(۴)، ۳۷-۵۶.
۱۶. معظمی، ش. و سیاوشی، س. (۱۳۹۵). بررسی جرم سرقت مقرون به تهدید و آزار (مطالعه موردی: زندان‌های تهران). مجله حقوقی دادگستری، ۱۰(۹۳)، ۱۱۱-۱۳۴.
۱۷. مهدوی ثابت، م. ع. کیانی، م. و سلیمان‌آبادی، ز. (۱۳۹۵). تأثیر عوامل اقتصادی بر وقوع جرم. فصلنامه قضاوت، ۸۶(۸۱)، ۱۰۳-۱.
18. Abdullah, A., Abd Razak, N., Salleh, M. N. M., & Sakip, S. R. M. (2012). Validating crime prevention through environmental design using structural equation model. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 36, 591-601.
19. Adnan, D. (2018). Robberies and some features of the methodology of investigating robberies, *European Journal of Multidisciplinary Studies*, 3(4), 15-29 .
20. Azevedo, V., Sani, A., Nunes, L. M., & Paulo, D. (2020). Do you feel safe in the urban space? Do you feel safe in the urban space? From perceptions to associated variables. *Anuario de Psicología Jurídica*, 31, 75-84.
21. Bhattacharya, A. (2020). Analysis of the factors affecting violent crime rates in the US. *International Journal of Engineering and Management Research*, 10(5), 106-109.

22. Brantingham, P. J., & Brantingham, P. L. (2017). The geometry of crime and crime pattern theory. In *Environmental criminology and crime analysis* (pp. 1-19). London: Routledge.
23. Cai, Y., & Xia, Ch. (2018). Interpretive structural analysis of interrelationships among the elements of characteristic agriculture development in Chinese rural poverty alleviation. *Sustainability*, 10, 786.
24. Deflem, M. (2015). Anomie: History of the concept. *International encyclopedia of the social & behavioral sciences* (Vol. 1, 2nd ed.) (pp. 700-705).
25. Fajnzylber, P., Lederman, D., & Loayza, N. (2002). What causes violent crime?. *European Economic Review*, 46(7), 1323-1357
26. Gale, J. A., & Coupe, T. (2005). The behavioural, emotional and psychological effects of street robbery on victims. *International Review of Victimology*, 12(1), 1-22.
27. Geason, S., & Wilson, R. P. (1984). *Crime prevention: Theory and practice*. Australia: Australian Institute of Criminology.
28. Hakim, H. M., Khan, H. O., Hamzah, H. H., Othman, M. F., Nelson, B. R., Chambers, G. K., ..., & Rasudin, N. S. (2019). Violent crime datasets: Incidence and patterns in Malaysia from 2006 to 2017. *Data in Brief*, 26, 104449.
29. Liebst, L., S., Lindegaard, R. M., & Bernasco, W. (2019). Dissecting the role of dominance in robberies: An analysis and implications for microsociology of violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(15-16), NP8668– NP8686.
30. McManus, D., Hannah; Engel, S. Robin; Cherkauskas, Calnon Jennifer; Light, C. Sarah; Shoulberg, M. Amanda (2020) Street Violence Crime Reduction Strategies: A Review of the Evidence, University of Cincinnati.
31. Moore, M. D., & Recker, N. L. (2016). Social capital, type of crime, and social control. *Crime & Delinquency*, 62(6), 728-747.
32. Sandema, R. (2005). *Social factors influencing crime-armed robbery-in Windhoek from 1997-2000* (Doctoral dissertation). University of Namibia, Windhoek.
33. Sorooshian, Sh., Tavana, M., & Ribeiro-Navarrete, S. (2023). From classical interpretive structural modeling to total interpretive structural modeling and beyond: A half-century of business research. *Journal of Business Research*, 157(2023), 113642.
34. Spencer, Ch. (2005). *To what extent can crime pattern analysis assist the security manager?* (Master's thesis). Leicester University, England.
35. Tompson, L. (2015). *Street robbery*. Retrieved from https://www.ucl.ac.uk/jill-dando-institute/sites/jill_dando_institute/files/street_robbery_1-5_all.pdf
36. van Sleeuwen, E. M., Ruiters, S., & Steenbeek, W. (2021). Right place, right time? Making crime pattern theory time-specific. *Journal of Crime Science*, 10(2), 1-10.

37. Wankhade, N., & Kundu, K. G. (2020). Interpretive structural modelling (ISM) methodology and its application in supply chain research. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, 9(4), 1101-1109.
38. Weisburd, D., White, C., Wire, S., & Wilson, D. B. (2021). Enhancing informal social controls to reduce crime: Evidence from a study of crime hot spots. *Prevention Science*, 22(4), 509-522.

